

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

30.06.2021. Nr. 6-2/506

Uz 21.04.2021 RDD-21-55nd

Aleksandrs Kuzmins
aleksandrs.kuzmins@riga.lv

Par vakcinācijas avīzes nodrošināšanu minoritāšu valodās

Tiesībsarga birojā ir saņemts Jūsu š.g. 21. aprīļa iesniegums Nr. RDD-21-55nd (saņemts un reģistrēts 22.04.2021 ar Nr. 556) par tiesību normām valsts valodas lietošanas jomā, kas valsts un pašvaldību iestādēm liedz ar veselību saistītas informācijas (vakcinācijas avīzes) nosūtīšanu mazākumtautību valodās bez ieinteresēto personu īpaša pieprasījuma, un to iespējamu neatbilstību Satversmei, labas pārvaldības principam un starptautiskām saistībām (turpmāk – iesniegums).

Ievērojot Tiesībsarga likumā noteikto kompetences ietvaru, tiesībsargs veicina personas tiesību un likumisko interešu aizsardzību gadījumos, kad valsts un pašvaldību institūcijas vai to amatpersonas ir pārkāpušas Satversmē un starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos noteiktās personas pamattiesības, kā arī tad, kad valsts un pašvaldību iestādes vai to amatpersonas pret personu ir pieļāvušas labas pārvaldības principa pārkāpumu, vai pastāv ar cilvēktiesībām saistīts strīds starp privātpersonām. Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 24.panta otrajā daļā norādīto, izskatījis personas iesniegumu, tiesībsargs var ierosināt pārbaudes lietu, ja tas atbilst tiesībsarga funkcijām un uzdevumiem un personas norādīto jautājumu ir iespējams risināt. Izvērtējot pārbaudes lietas ierosināšanas pamatotību un lietderību, tiesībsargs personas iesniegumā sniegto informāciju parasti vērtē kopsakarā ar citu kompetento iestāžu paskaidrojumiem un iesniegtajiem dokumentiem. Jūsu iesnieguma izskatīšanas ietvaros tika iegūta papildus informācija no Veselības ministrijas un Valsts valodas centra. Tiesībsargs savas kompetences ietvaros ir izvērtējis iesniegumā minēto kopsakarā ar spēkā esošajām tiesību normām un iegūto papildu informāciju un nekonstatē cilvēktiesību vai labas pārvaldības principa pārkāpumus, ko pamato tālāk minētie apsvērumi.

Saskaņā ar Valsts valodas likuma (turpmāk – Likums) 3.panta pirmo daļu Latvijas Republikā valsts valoda ir latviešu valoda. Savukārt Likuma 5.pants noteic, ka ikviena cita Latvijas Republikā lietotā valoda, izņemot lībiešu valodu, šā likuma izpratnē ir uzskatāma par svešvalodu. Tādējādi par svešvalodu ir atzīstama arī iesniegumā minētā krievu valoda kā jebkura cita Latvijas Republikā lietota valoda, kas neietilpst Likuma 3.panta pirmās daļas un 5.panta tvērumā.

Likuma 21.panta pirmā daļa paredz, ka valsts un pašvaldību iestāžu, tiesu un tiesu sistēmai piederīgo iestāžu, valsts un pašvaldību uzņēmumu, kā arī uzņēmējsabiedrību, kurās lielākā kapitāla daļa pieder valstij vai pašvaldībai, sabiedrības informēšanai paredzētā informācija sniedzama tikai valsts valodā, izņemot šā panta piektajā daļā noteiktos gadījumus. Šis noteikums attiecināms arī uz privātām iestādēm, organizācijām, uzņēmumiem (uzņēmējsabiedrībām), kā arī pašnodarbinātajām personām, kuras, pamatojoties uz likumu vai citu normatīvo aktu, veic noteiktas publiskas funkcijas, ja informācijas sniegšana saistīta ar attiecīgo funkciju izpildi. No šīs tiesību normas izriet, ka valsts un pašvaldību iestādes sabiedrības informēšanai paredzētu informāciju līdztekus valsts valodai arī svešvalodā drīkst sniegt tikai izņēmuma gadījumos.

Likuma 21.panta piektā un sestā daļa paredz, ka Ministru kabinets nosaka gadījumus, kad sabiedrības informēšanai paredzētajā sabiedrībai pieejamās vietās sniegtajā informācijā līdztekus valsts valodai pieļaujama svešvalodas lietošana un kad Likumā minētās personas un institūcijas var sniegt informāciju svešvalodā. Sistēmiski aplūkojot Likuma 21.pantu kopsakarā ar pārējām Likuma tiesību normām, secināms, ka izņēmumu valsts valodas lietošanā un uzdoto deleģējumu Ministru kabinetam likumdevējs tiesiski sasaista ar Likuma mērķi. Atbilstoši likuma 1.pantā definētajam Likuma mērķim, tā uzdevums ir nodrošināt ne tikai latviešu valodas saglabāšanu, aizsardzību un attīstību; latviešu tautas kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu; tiesības brīvi lietot latviešu valodu jebkurā dzīves jomā visā Latvijas teritorijā; latviešu valodas ietekmes palielināšanu Latvijas kultūrvidē, veicinot ātrāku sabiedrības integrāciju, bet arī mazākumtautību pārstāvju iekļaušanos Latvijas sabiedrībā, ievērojot viņu tiesības lietot dzimto valodu vai citas valodas.

Līdz ar to secināms, ka likumdevējs līdz ar latviešu valodas kā konstitucionālas vērtības nostiprināšanu un aizsardzību ir paredzējis arī respektēt mazākumtautību pārstāvju tiesības lietot svešvalodas (savu dzimto valodu un citas valodas) Latvijas Republikā. To cita starpā atspoguļo iesniegumā minēto Ministru kabineta 2005.gada 15.februāra noteikumu Nr.130 "Noteikumi par valodu lietošanu informācijā" (turpmāk - MK noteikumi Nr.130) regulējums, paredzot iespēju mazākumtautībām lūgt sniegt publisko informāciju arī svešvalodā.

MK noteikumu Nr.130 3.1 un 3.3.punkts. noteic, ka šo noteikumu 2.punktā minētās institūcijas un personas publisko informāciju svešvalodā var sniegt arī prospektos, biļetenos, katalogos un citos materiālos (piemēram, brošūrās, bukletos, vienlapēs), kuri atspoguļo iestāžu, uzņēmumu (uzņēmējsabiedrību), organizāciju un pašnodarbināto personu darbību un kurus nosūta vai izsniedz fiziskajām vai juridiskajām personām pēc to pieprasījuma, kā arī pēc personas lūguma — informējot personu mutiski un rakstiski. Līdz ar to, likumdevējs, respektējot mazākumtautību intereses, ir pieļāvis izņēmumu valsts valodas lietošanas kārtībā un sniedzis leģitīmu iespēju lūgt saņemt sev vēlamo publisko informāciju svešvalodā. Minētais no subjekta prasa vienīgi gribas dispozīciju un aktīvu rīcību – proti, intereses vai vajadzības gadījumā vērsanos attiecīgajā institūcijā un paužot lūgumu saņemt sev vēlamo informāciju. Tiesībsarga ieskatā tas ir gan samērīgi, gan tiesiski pamatoti. Ir jāņem vērā tas, ka Latvijā nav oficiāla reģistra, kurā būtu apkopoti aktuāli dati par to, kurā adresē dzīvo mazākumtautību pārstāvji, kas nespēj saprast un uztvert informāciju valsts valodā. Līdz ar to informācijas sagatavošana un dublēšana svešvalodās un tās izplatīšana no valsts iestāžu puses, nezinot mērķauditoriju un reālo vajadzību, būtu ne tikai pretrunā ar valsts valodas lietošanas normām, bet arī ekonomiski nesaimnieciska un izšķērdīga rīcība no valsts puses un kvalificētos par labas pārvaldības principa pārkāpumu.

Par augstāk minētās kārtības pārkāpšanu valsts valodas lietošanas jomā likumdevējs ir paredzējis atbildību. Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 21.panta pirmās daļa noteic, ka par prospektu, biļetenu, katalogu vai citu materiālu nosūtīšanu vai izsniegšanu fiziskajai vai juridiskajai personai līdztekus valsts valodai arī svešvalodā bez personas pieprasījuma, ja to izdarījusi publiskas personas institūcija vai privātpersona, pildot deleģētu pārvaldes uzdevumu, piemēro brīdinājumu vai naudas sodu fiziskajai personai no septiņām līdz divdesmit astoņām naudas soda vienībām, amatpersonai - no četrpadsmit līdz sešdesmit naudas soda vienībām, bet juridiskajai personai - no divdesmit astoņām līdz divsimt naudas soda vienībām. Tiesībsarga ieskatā minētā norma kalpo kā preventīvas instruments un valsts valodas kā konstitucionālas vērtības sargs.

Ņemot vērā minēto, tiesībsargs par pamatotiem atzīst Valsts valodas centra sagatavotos apsvērumus un norādījumus saistībā ar informatīvo materiālu par vakcinēšanos, tajā skaitā vakcinācijas avīzi, (turpmāk – materiāls):

- 1) Veselības ministrija un veselības ministra tiešās pakļautības iestādes materiālu privātpersonu pastkastēs pēc savas iniciatīvas saskaņā ar MK noteikumu Nr.130 3.1.apakšpunktu izplata valsts valodā. Materiāla svešvalodā izplatīšana personām ir iespējama, saņemot šo personu pieprasījumu un reaģējot uz to. Materiālā valsts valodā iespējams ievietot informāciju par iespēju saņemt materiālu svešvalodā (piemēram, norādot telefona numuru, uz kuru zvanīt un pieprasīt nosūtīt materiālu izvēlētajā svešvalodā). Tāpat materiālā valsts valodā var ievietot citus informācijas nesējus, caur kuriem iespējams piekļūt informācijai svešvalodā (kvadrātkodi, interneta saites un tamlīdzīgi);
- 1) ņemot vērā, ka vietējās pašvaldības labāk orientējas un pārzina savu administratīvo teritoriju iedzīvotāju vajadzības, tostarp, iespējams, ir informētas par vajadzību konkrētām personām nodrošināt informāciju arī svešvalodā, lai sasniegtu materiāla izplatīšanas mērķi, ir iespējams izplatīt pašvaldībām materiāla eksemplārus valsts valodā un svešvalodā, kas attiecīgi var lemt par materiāla tālāizplatīšanu savās administratīvi teritoriālajās vienībā, ievērojot MK noteikumu Nr.130 prasības. Jāņem vērā, ka nav pieļaujams izplatīt materiālu tikai svešvalodā. Sākotnējā informācijas sniegšanas valoda ir valsts valoda, svešvalodas ir izmantojamas līdztekus valsts valodai, tātad, izplatāms materiāla eksemplārs valsts valodā vai divi materiāla eksemplāri: viens – valsts valodā, otrs – svešvalodā;
- 2) ņemot vērā MK noteikumu Nr.130 2.5.apakšpunktu, ir iespējams informāciju valsts valodā un līdztekus svešvalodā izvietot sabiedrībai pieejamās vietās – ar plakātu starpniecību pilsētvidē (pieļaujams arī daudzdzīvokļu māju kāpņutelpās), tāpat arī radio, televīzijā, virtuālajā vidē u. tml. Lai izvairītos no starpgadījumiem, kad ļaunprātīgas personas var plakātu ar informāciju valsts valodā vai plakātu ar informāciju krievu valodā demontēt, informāciju valsts valodā un līdztekus krievu valodā ir iespējams izvietot vienā plakātā;
- 3) Valsts valodas centrs no savas puses izvērtēs ideju par materiālu izvietojumu lielveikalos apmeklētājiem brīvi pieejamās vietās valsts valodā un līdztekus svešvalodā (arī ievērojot prasību, ka informācija valsts valodā un informācija krievu valodā ir izvietota šķirtos izdevumos).

Saskaņā ar Veselības ministrijas skaidroto Latvijas iedzīvotāju informāciju par Covid-19 var iegūt no daudz dažādiem avotiem (tajā skaitā svešvalodās):

- 1) Veselības ministrijas izveidotajā mājaslapā iedzīvotāju reģistrācijai vakcinācijai pret Covid-19: <https://manavakcina.lv/>;
- 2) Veselības ministrijas mājaslapā: <https://www.vm.gov.lv/lv/aktualitates-par-covid-19>;
- 3) Zāļu valsts aģentūras mājaslapā: <https://www.zva.gov.lv/lv/pacientiem-un-sabiedribai/zales/vakcinas-pret-covid-19/biezak-uzdotie-jautajumi-par-vakcinaciju-pret-covid-19>;
- 4) COVID -19 oficiālajā valsts mājaslapā: <https://covid19.gov.lv/vakcina>;
- 5) zvanot pa tālruni 8989;
- 6) medijos (latviešu un krievu valodā);
- 7) pašvaldībās sadarbībā ar nevalstiskajām organizācijām;
- 8) ģimenes ārstu doktorātos (bukleti, izdales materiāli) u.c.

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 24.panta otrajā daļā noteikto, nav konstatējams tiesisks pamats un lietderība pārbaudes lietas ierosināšanai saistībā ar iesniegumā minēto.

Ar cieņu
tiesībsarga pilnvarojumā
Sociālo, ekonomisko un kultūras tiesību
nodaļas vadītāja

Ineta Rezevska

Elīna Ūsiņa, 67201421
elina.usina@tiesibsargs.lv

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu